

A kisebb könyvtáraknál szerző csak a legfontosabb adatok felsorolására szorítkozik.

HOFMANN MÁRIA.

Kőrös Kornél és Lenhossék Mihály. *A budapesti könyvtárakba és intézetekbe járó természettudományi, orvosi és mezőgazdasági folyóiratok jegyzéke.* Kiadja a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium. Budapest, 1916. Kilián Frigyes kiadása. (Ny. Fritz Á.) 4-r. 53 l. 2 K 50 f.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium igazi hálaára kötelezte a természettudományok hazai művelőit e jegyzék kiadásával. Bár a jegyzék, az összeállítók véleménye s az ilyen összeállítások benső természetét szerint, aligha teljes, mégis nem kevesebb, mint 1768 különböző folyóiratot tartalmaz, melynek 3542 példánya jár, a nagy körültekintéssel dolgozó szerkesztők által figyelembe vett 192 többé-kevésbé nyilvános jellegű könyvtárba és intézetbe s két magánkönyvtárba: a BÁRSONY János és a DEGEN Árpád gyűjteményeibe. A tudós szerkesztők emez összeállításukat csak ideiglenesnek tekintik: kiinduláspontul ama tervük megvalósításához, hogy az érdekelt intézetek e jegyzék alapján megegyezésre jussanak abban a tekintetben, hogy mely többfelé járó folyóirat többespéldányait szüntessék be s mely teljesen hiányzókat járassanak a fölösleges duplumok helyett. Ha azután ez a megállapodás szerencsésen tető alá kerül s a hiányok kellőképp kiegészülnek, lehet szó a jegyzék végleges kiadásáról, amely nem csupán a kurrens, hanem a már megszünt, vagy az intézetek részéről beszüntetett folyóiratokat is fel fogja ölelni és betűrendes tárgymutatóval is el lesz látva. Ha a szerkesztők ezenkívül még arra is rászánnák magukat, hogy a folyóiratok alfabetikus jegyzékével is kiegészítsék művük újabb kiadását, úgy ez a reménybeli új kiadás minden jogos követelménynek meg fog felelni, már a mennyire azt a decimális rendszer mesterséges, erőszakolt keretei megengedik.

A jelen «provizorikus» jegyzék legfőbb hiánya, hogy címe s tartalma nem fődik egészen egymást. A címből joggal azt következtetjük, hogy a felölelt szakokba vágó hazai összes kurrens folyóiratokat is felöleli a jegyzék — de már az előszóból kiderül, hogy a hazai periodikák sajnálatos mellőzésben részesültek: csupán a vidéken megjelenő folyóiratok kerültek a jegyzékbe. Innen van azután az a furcsaság, hogy a 194 könyvtár közt nem került hely a M. N. Múzeum SZÉCHENYI-könyvtára számára, hanem annak anyagát az előszóban intézték el,

mondván, hogy a hazai folyóiratok «mindenesetre (megtalálhatók) a Nemzeti Múzeum nagy könyvtárában.»

Annál bővebben aknázták ki szerzők a Múzeum természettudományi osztályainak kézikönyvtárait, ami kész szerencse, mert nélkülök ugyan szomorúan festene ez a jegyzék. Pl. a budapesti intézetekbe járó krisztallográfiai folyóiratok száma 11, ebből 10 jár a M. N. Múzeumba s három csakis oda. Növénytani folyóirat 87 jár Budapestre, ebből 54 a M. N. Múzeumba, s 14 csakis oda. Álattani folyóirat 126 jár fővárosi gyűjteményeinkbe, ebből 93 a Múzeumba s 49 csakis oda. Vagyis kiderül, hogy e szakokat legkitünőbbben a M. N. Múzeum tartja nyilván s az ő kézi könyvtárai nélkül mondhatni nem is mozdulhat a szakbéli kutató.

Amily örvendetes fényt derít ez a jegyzék a sokszor és könnyelműen elrágalmazott Nemzeti Múzeum tudományos nivójára s használhatóságára, oly megdöbbenően szomorú bizonyosságot szolgáltat ahhoz a szintén nem egyszer hangoztatott panaszhoz, hogy az Egyetemi Könyvtár mennyire mostohán bánik a természettudományokkal. Pedig a mi viszonyaink közt ez volna az a «nagy nyilvános könyvtár», mely a füzet szerkesztői szerint «első sorban» volna igénybe vehető. A jegyzékben szereplő 87 botanikai folyóiratból az Egyetemi Könyvtárra egyetlen egy sem, a 126 zoologiaiból pedig egyetlen egy esik! Az Egyetemi Könyvtár természettudományi részének hiányosságát rendszerint azzal szokták menteni, hogy ott vannak az egyes egyetemi tanszékek vagy intézetek könyvtárai. Nos hát, legalább a felhozott példákban, ezek az intézeti gyűjtemények, melyek közhasználata különben annyira nehézkes, hogy a jegyzék szerzői szinte elriasztani látszanak tőlük a külső embereket,¹ szintén igen csehül állanak folyóiratok dolgában. Az Egyetemi Növénytani Intézet csupán 14, az Egyetemi Növényrendszertani és Növényföldrajzi Intézet pedig csupán 7 botanikai folyóiratot járatott s ezek közül is kettő duplum, úgy, hogy a két intézetben csupán 19-féle külföldi szaklap áll rendelkezésre a Budapesten feltalálható 87 közül. Az Egyetemi Zoologiai és Komparatív Anatómiai Intézetre járó zoologiai szaklapok száma pedig 10. Kétségtelen, hogy nem az egyetemi könyvtár vezetőségének a jószándékán múlik az ily irányú hiányok megszüntetése. Gyökeresen azonban csak úgy lehet a bajon segíteni, ha az egyetemi könyvtár javadalmát kellőképp fölemelik s ezzel megadják a könyvtár igazgatóságának a módot, hogy a folyóirat állományban érezhető hiányokat eltüntesse.

¹ V. ö. a bevezetés 6. lapján mondottakkal.

Hogy egyesületi, sőt magán könyvtárak is bele kerültek a jegyzékbe, azt a felőlet anyag bőségesen igazolja. DEGEN könyvtárába pl. 30 botanikai folyóirat jár, közte 9 olyan, mely egyetlen köz- vagy egyesületi könyvtárunkban sincs meg. Vagy nézzük a Budapesti Kir. Orvosegyesület méltán jóhírű könyvtárát: a jegyzékben szereplő 95 általános orvostani folyóiratból 73 jár az Orvosegyesületnek s 49 csakis neki.

Ami már most szerzők ama reménységét illeti, hogy a jegyzék alapján sikerülni fog a jövőre nézve a többes példányokat kiküszöbölni s az így megtakarított pénzen oly folyóiratok járatását eszközölni, melyek Budapesten egyáltalán nem találhatók, attól tartok, hogy az aligha fog valóra válni. Először is a többes példányok egy része oly *standard* folyóiratokra esik, melyeket az illető könyvtárak, egyesületek vagy intézetek egyike sem szüntethet be tudományos használhatóságának kára nélkül. Ugyan melyik fog a 11 könyvtár közül lemondani az *Annalen der Physik* járatásáról? A *Chemisches Zentralblatt*ot is aligha fogja a jegyzékben szereplő 14 intézet közül egy is magára nézve nélkülözhetőnek tekinteni. És így tovább. — Másodszor a kisebb jelentőségű folyóiratok igen nagy része nem előfizetés fejében, hanem cserepéldányként jár legfőbb tudományos intézeteinknek és társulatainknak (pl. az Akadémiának, M. N. Múzeumnak, M. kir. Földtani Intézetnek stb.), melyek saját tudományos kiadványokkal rendelkeznek. Ezek beszüntetése tehát anyagi megtakarítással nem járna. — Végül ne feledjük el, hogy a felsorolt folyóiratoknak igen csekély hányada jár a szó szoros értelmében nyilvános könyvtáraknak, míg a túlnyomó többség intézeti vagy egyesületi kézi könyvtárakra esik, amelyek nem a nagyközönséget, hanem az intézet vagy egyesület kötelékébe tartozók speciális érdekeit szolgálják. Ezeket pedig bajos lesz s tudományos szempontból egyenesen kárhozatos, ha nem végzetes volna arra bírni, hogy egyik másik folyóirat járatásáról lemondjanak csupán azért, mivel az már megvan valamelyik másik budapesti intézetben. A tudományos kutatás természete megkívánja, hogy a speciálistának a szakmájabeli folyóiratok folyton kéznél legyenek s így világos, hogy igen elenyésző számú eseteket nem tekintve, intézeteink nem lesznek abban a helyzetben, hogy folyóirat állományukat, más, a kívül állóknak többnyire nehezebben, körülményes alakiságok közt hozzáférhető intézetek folyóirat-állományához alkalmazkodva, megtizedeljék. Ilyen szépen hangzó kooperációs ideálokat hangoztathat az elméleti könyvtáros, de rendszerint megcáfol a való élet.

Ismertetésünk befejezéséül lehetetlen rá nem mutatnunk arra a tanulságra, mely KÖRÖSY és LENHOSSÉK derék művéből fővárosi könyvtáraink statisztikájára háramlik. Összevetve a feldolgozott könyvtárak jegyzékét a *Magyar Minerva* legújabb évfolyamával, meglepetve tapasztaljuk, hogy mily sok könyvtár maradt ki ebből a nagy szorgalommal egybeállított évkönyvből. Hiányzik a Minervából az Állatorvosi Főiskolával kapcsolatos tíz intézet, a M. N. Múzeum Ásvány- és Őslénytárának könyvtára, a Gyógypaedagogiai Psychologiai M. Kir. Laboratórium, 10 egyetemi és 4 müegyetemi intézet, a M. kir. állami Vetőmagvizsgáló Állomás, M. K. Rovartani Állomás, M. K. Állatélettani Állomás, M. Kir. Növényélet- és Kórtani Állomás, M. kir. Felsőbb Szőlő- és Borgazdaságtani Tanfolyam, M. kir. Halélettani Állomás, Magyar Ornithologiai Központ, Székesfővárosi Állat- és Növénykert, Székesfővárosi Vegyészeti és Élelmiszervizsgáló Intézet, Székesfővárosi Bakteriologiai Intézet, Székesfővárosi Tiszti Főorvosi Hivatal, Székesfővárosi Központi Fertőtlenítő Intézet, Székesfővárosi Paedagogiai Szeminárium, a Székesfővárosi Sz.-Rókus közkórház szülő- és nőbeteg osztálya és a Magyar Chemikusok Egyesülete. Tekintettel az ilyen szakkönyvtárak tudományos jelentőségére, mindenestre kívánatos volna, ha a Minerva újabb évfolyamaiba ezek az intézetek is fölvétetnének. GÜLYÁS PÁL.

Satzenhofer Karl. *Gründung und Verwaltung von Blindenbibliotheken.* Wien, 1914. Buchdr. Brüder Hollinek. 8-r. VI, 118.l.

A könyvtárügy egy teljesen elhanyagolt ágáról, a vakok könyvtáráról szól ez a kis kötet: oly kérdésről, melyet eddig a legterjedelmesebb bibliothekonómiai munkák is elmellőztek, noha úgy könyvtártechnikai, mint közművelődési és humanitárius szempontból megérdemli a figyelmet. Szerző a bécsi K. K. Blinden-Erziehungs-Institut könyvtárosa s ezen jelentékeny gyűjtemény körében szerzett gyakorlati tapasztalatait igyekezett művecskéjében értékesíteni.

Művében természetesen az általános könyvtártani kérdéseket is érinti, de csak egészen futólagosan; nagyobb részletességgel csupán azokra a tényezőkre terjeszkedik ki, melyek a vakok könyvtárainak sajátos céljának és sajátos könyvanyagának megfelelően a rendes könyvtáraktól eltérő irányban fejlődtek. Főleg a könyvtárügynek a vakok szellemi kiképzésével való kapcsolatát, a Braille-írású könyvek kikölcsonzési módját s az itt felmerülő nagy portókötségeket, továbbá a könyvek előállításí módját, a másolásra szükségés önkéntes közreműkö-